

5. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. Частина II. Навчання і виховання дітей. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. 224 с.

6. Стадненко Н. М., Матвеева М. П., Обухівська А. Г. Нариси з олігофренопсихології. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. 200 с.

Бартлевич Юлія Миколаївна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
Науковий керівник – Дегтяренко Т. М., д. пед. н.,
професор

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті висвітлено особливості фізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Підкреслено вплив систематичного виконання адаптивних вправ на фізичний розвиток осіб зазначеної категорії. Проаналізовано новітні дослідження з проблеми та вказано найбільш характерні для цієї категорії дітей порушення фізичного розвитку. Наголошено на необхідності систематичних занять фізкультурою і спортом, урахування особливостей психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.

Ключові слова: фізичний розвиток, діти з порушеннями інтелектуального розвитку.

Bartlevych Yuliya Mykolayivna

Master's student majoring in 016 Special Education
(Oligophrenopedagogy. Speec Therapy)
Sumy State Pedagogical Makarenko University
Supervisor - Dr. Ped. Science, Professor T.M. Degtyarenko

PHYSICAL DEVELOPMENT OF CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISORDERS

The article highlights the features of physical development of children with intellectual disabilities. The influence of systematic performance of adaptive exercises on physical development of persons of the specified category is emphasized. The latest research on the problem is analyzed and the most characteristic for this category of children disorders of physical development are indicated. Emphasis is placed on the need for regular physical education and sports, taking into account the peculiarities of psychophysical development of children with intellectual disabilities.

Keywords: physical development, children with intellectual disabilities.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні склалася критична ситуація зі станом здоров'я населення, а особливо дітей та підлітків. Дані педагогічних та медичних обстежень школярів свідчать про те, що за період навчання, здоров'я дітей погіршується у 4-5 разів. Серед причин, які впливають на погіршення психічного й фізичного стану учнів – 21% становлять фактори внутрішнього

середовища, 30% – соціально-економічний рівень, 49% – низька рухова активність. Також негативний вплив мають несприятливий психологічний клімат навчальних колективів, інтенсифікація освіти на фоні погіршення соціально-економічного й екологічного станів тощо.

Особливо це стосується осіб із особливими освітніми потребами, зокрема, дітей з інтелектуальними порушеннями, в яких не сформована потреба у самовдосконаленні та відсутня мотивація до занять фізкультурою та спортом.

Актуальність. Проблему фізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями досліджували Е. Бебріш, Р. Белов, О. Дмитрієв, М. Козленко, А. Плешаков, А. Самилічев, В. Туманцев, Є. Чернік та інші. Науковці констатували низький рівень розвитку фізичних якостей у дітей цієї категорії в порівнянні з школярами, які мають нормо-типовий розвиток [2].

О. Дмитрієв оцінюючи фізичний розвиток учнів з інтелектуальними порушеннями виявив, що в показниках довжини й маси тіла, окружності грудної клітки, життєвої ємності легень, ці діти відстають від однолітків у нормі, хоча деякі з них можуть мати перевагу середніх даних учнів масової школи [1].

Л. Харитонова вивчала розвиток координаційних здібностей дрібної моторики рук у дітей зазначеної категорії порівняно з учнями, розвиток яких відповідає нормі. Результати досліджень показали, що з віком у дітей з порушеннями інтелекту координаційні здібності покращуються, хоч і значно відстають від своїх нормо-типових однолітків.

А. Плешаков досліджуючи фізичний розвиток дітей з інтелектуальними порушеннями наводить наступні результати: спрямованість вікових змін фізичного розвитку у дітей із нормальним і ушкодженим інтелектом збігаються. Ці показники в дітей з інтелектуальними порушеннями з віком змінюються нерівномірно. Порівняння середніх показників фізичного розвитку учнів з порушеннями інтелекту і школярів з нормо-типовим розвитком показало, що діти з інтелектуальними порушеннями в усіх досліджуваних вікових групах відстають від своїх однолітків із масових шкіл, а найбільш суттєві відмінності спостерігаються в середньому віці [3].

Мета статті полягає у висвітленні особливостей фізичного розвитку дітей з порушеннями інтелекту.

Виклад основного матеріалу. У дітей із порушеннями інтелекту значний вплив на фізичний розвиток, рухові здібності, здатність до навчання

і пристосовність до фізичного навантаження впливає тяжкість інтелектуального дефекту, супутні захворювання, вторинні порушення, особливості психічної і емоційно-вольової сфери.

Психомоторне недорозвинення дітей із легким порушенням інтелекту проявляється в уповільненому темпі рухів, руховому неспокої і метушливості. Рухи бідні, незграбні, недостатньо плавні. Особливо погано сформовані тонкі і точні рухи рук, предметна маніпуляція, жестикуляція і міміка.

За даними Л. Шипіцина, у дітей з помірними порушеннями інтелектуального розвитку, моторна недостатність виявляється в 90-100% випадків. Страждає узгодженість, точність і темп рухів. Їхні рухи уповільнені, незграбні, що перешкоджає формуванню механізму бігу, стрибків, метань. Навіть в підлітковому віці школярі з важкістю сприймають і утримують задану позу, диференціюють свої зусилля, переключаються на інший вид фізичних вправ.

За даними вченого, в одних дітей рухове недорозвинення виявляється в млявості, незручності, низькій силі і швидкості рухових дій, у інших підвищена рухливість поєднується з безладністю, безцільністю, наявністю зайвих рухів тощо.

Узагальнюючи роботи дослідників, нами було визначено найбільш характерні для цієї категорії осіб порушення фізичного розвитку. Це:

- відставання в масі тіла;
- відставання в довжині тіла;
- порушення постави;
- порушення в розвитку стопи;
- порушення в розвитку грудної клітини і зниження її окружності;
- парези верхніх і нижніх кінцівок;
- відставання в показниках обсягу життєвої ємності легень;
- деформації черепа;
- дисплазії;
- аномалії лицьового скелета.

Низкою дослідників (М. Козленко, А. Плешаков, А. Самилічев та інші) виявлено порушення в розвитку рухових здібностей:

1) порушення координаційних здібностей (точність рухів у просторі; координація рухів; ритм рухів; диференціювання м'язових зусиль; просторове орієнтування; точність рухів у часі; рівновага);

2) відставання від здорових однолітків у розвитку фізичних якостей (сила основних груп м'язів рук, ніг, спини, живота – на 15-30%; швидкість реакції, частота рухів рук, ніг, швидкість одиночних рухів – на 10-15%; витривалість до повторення швидкої динамічної роботи, до роботи великої потужності, до роботи помірної потужності, до статичних зусиль різних м'язових груп – на 20-40%; швидкісно-силові якості в стрибках і метаннях – на 15-30%; гнучкість і рухливість у суглобах – на 10-20%.

В. Туманцев, Є. Чернік вказують на порушення основних рухів у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Дослідники виокремили:

- неточність рухів в просторі і часі;
- грубі помилки при диференціюванні м'язових зусиль;
- відсутність спритності і плавності рухів;
- зайва скутість і напруженість;
- обмеження амплітуди рухів в ходьбі, бігу, стрибках, метаннях тощо.

Відставання у фізичному розвитку у дітей з інтелектуальними порушеннями, ступінь їхнього пристосування до фізичного навантаження залежать не тільки від ураження ЦНС, але й може бути наслідком вимушеної гіпокінезії.

Відсутність або обмеження рухової активності гальмує природний розвиток дитини, викликаючи ланцюг негативних реакцій організму: послаблюється опір до простудних та інфекційних захворювань, створюються передумови для формування слабкого малотренованого серця.

Гіпокінезія часто призводить до надмірної ваги, а іноді й до ожиріння, що ще більше знижує рухову активність. Фахівці відзначають характерне для дітей з інтелектуальними порушеннями швидке виснаження нервової системи, особливо при монотонній роботі, наростаюче стомлення, зниження працездатності, меншу витривалість тощо.

У багатьох дітей із інтелектуальним недорозвиненням зустрічаються порушення серцево-судинної, дихальної, ендокринної систем, внутрішніх органів, зору, слуху, вроджені структурні аномалії зубів і прикусу, вроджений вивих стегна, а також множинні поєднані дефекти. Серед супутніх порушень в опорно-руховому апараті відзначається деформація стоп, порушення постави (сколіози, кіфосколіози, кіфози, лордози), диспропорції статури, функціональна недостатність черевного преса, парези, кривошия тощо.

Необхідно відзначити, що поступовість і доступність при заняттях фізичними вправами створюють передумови для оволодіння дітьми різноманітними руховими вміннями, ігровими діями, для розвитку фізичних якостей і здібностей, необхідних в життєдіяльності дитини.

За даними вчених, 80% підлітків з легким ступенем порушення інтелектуального розвитку до закінчення школи за своїми фізичними та психометричними проявами не значно відрізняються від однолітків з нормотиповим розвитком.

На нашу думку, заняття з фізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями необхідно починати з раннього віку. Ці заняття проводити регулярно і безперервно відповідно до віку і особливостей розвитку дитини. Зміст занять не повинен відрізнятися від занять зі здоровими дітьми. Необхідно розуміти, що основною формою допомоги таким дітям буде постійний показ вправ, фізична підтримка при виконанні, багаторазовий повтор тощо.

Важливо пам'ятати, що такі діти швидко втомлюються, тому в роботі з ними рекомендується ігровий характер вправ з опорою на зрозумілі їм образи: походи як ведмедик, пострибай як зайчик, ходимо як гуси тощо.

Діти з інтелектуальними порушеннями можуть успішно займатися багатьма видами адаптивного спорту: плаванням, легкою атлетикою, баскетболом, волейболом, велоспортом, футболом, тенісом, настільним тенісом, лижним спортом. Для людей з інтелектуальними порушеннями проводиться Спеціальна олімпіада (змагання з плавання, легкої атлетики, настільного тенісу).

Висновки. Отже, більшість дітей із порушеннями інтелекту відстає у фізичному розвитку в порівнянні з нормо-типovими однолітками. За умови систематичних занять фізкультурою і спортом, з урахуванням особливостей психофізичного розвитку дітей зазначеної категорії, більшість з них до закінчення навчального закладу за своїми фізичними та психометричними проявами не значно відрізняються від однолітків з нормо-типovим розвитком.

Перспектива дослідження. Подальшою перспективою нашого дослідження є розроблення ігрового комплексу фізичних вправ з розвитку фізичних якостей для дітей з порушеннями інтелекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитриев А. А. Физическая культура в специальном образовании: учебное пособие для студентов высших педагогических заведений. Москва: Академия, 2002. 176 с.

2. Физическое развитие детей с интеллектуальными нарушениями. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <https://preodoleemvmeste.gov35.ru/fizicheskoe-razvitie-detej-s-intellektualnymi-narusheniyami/>

3. Чернявська О. Особливості фізичного розвитку і рухових здібностей дітей із розумовими вадами. [Електронний ресурс]. Режим доступа : <https://sport.vnu.edu.ua/index.php/sport/article/view/1506/1481>

Волкова Тетяна Борисівна

Вчитель математики

комунального закладу «Прилуцька спеціальна школа»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ ГЕОМЕТРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ УЧНЯМИ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ

У статті висвітлено особливості засвоєння геометричного матеріалу школярами із порушеннями інтелекту. Зазначені причини низького рівня засвоєння геометричних знань дітьми цієї категорії. Визначено рівнів мислення школярів з порушеннями інтелекту. Описано погляди науковців на зазначену проблему. Підкреслено складність практичного креслення геометричних фігур школярами цієї категорії.

Ключові слова: геометрія, спеціальний заклад середньої освіти, учні з порушеннями інтелектуального розвитку.

Volkova Tetyana Borysivna

Teacher of Mathematics

communal institution «Prylutska spetsialna shkola»

FEATURES OF ASSIMILATION OF GEOMETRIC MATERIAL BY STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

The article highlights the peculiarities of learning geometric material by students with intellectual disabilities. The reasons for the low level of assimilation of geometric knowledge by children in this category are indicated. The levels of thinking of students with intellectual disabilities are determined. The views of scientists on this problem are described. The complexity of practical drawing of geometric figures by schoolchildren of this category is emphasized.

Keywords: geometry, special institution of secondary education, students with intellectual disabilities.

Постановка проблеми. У наш час геометрія є обов'язковою дисципліною для учнів із порушеннями інтелектуального розвитку. Її вивчення сприяє розвитку раціонального стилю мислення школярів із характерними для нього рисами обґрунтованості, критичності, раціональності, алгоритмічності. Разом з тим, геометрична освіта має велике значення для розвитку уяви, інтуїції, які є основою творчої діяльності особистості.